

ATMOSFERA HAVOSINING IFLOSLANISHI VA UNI MUHOFAZA QILISH MUAMMOLARI

Abdurashidova Shabbona

Annotatsiya: Ushbu maqolada atmosfera havosining ifloslanish sabablari, asosiy manbalari va ularning atrof-muhit hamda inson salomatligiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, havoni muhofaza qilish bo'yicha O'zbekistonda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va istiqboldagi yo'nalishlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: atmosfera, ifloslanish, ekologiya, sog'liq, muhofaza, chiqindilar.

Аннотация: В статье рассматриваются причины и источники загрязнения атмосферного воздуха, их влияние на окружающую среду и здоровье человека. Также анализируются меры, предпринимаемые в Узбекистане для защиты воздуха и направления дальнейшего развития экологической политики.

Ключевые слова: атмосфера, загрязнение, экология, здоровье, защита, отходы.

Annotation: This article discusses the causes and sources of air pollution, its impact on the environment and human health. It also analyzes the measures taken in Uzbekistan to protect air quality and future directions of environmental policy.

Keywords: atmosphere, pollution, ecology, health, protection, emissions.

Atmosfera havosi inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, biosferaning eng muhim tarkibiy elementi hisoblanadi. Ammo sanoatning rivojlanishi, transport vositalarining ko'payishi, energiya ishlab chiqarish hajmining ortishi natijasida havo ifloslanishi global muammoga aylangan. Atmosferadagi zararli moddalar kontsentratsiyasining ortishi nafaqat ekologik tizimlarga, balki inson salomatligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda havo sifatining yomonlashuvi iqlim o'zgarishi, sog'liq muammolari va tabiatning degradatsiyasiga olib kelmoqda.

Atmosfera ifloslanishining asosiy manbalari — sanoat korxonalari, transport vositalari, energetika inshootlari va maishiy chiqindilardir. Sanoat ishlab chiqarishida yoqilg'ining to'liq yonmasligi natijasida karbonat angidrid, oltingugurt dioksidi, azot oksidlari, chang zarrachalari kabi zararli gazlar havoga chiqariladi. Transport vositalaridan chiqayotgan tutun esa ayniqsa yirik shaharlarda havoning sifatsizlanishiga

asosiy sabab bo'lmogda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, Toshkent shahrida havo ifloslanishining 70 foizdan ortig'i aynan avtomobillardan chiqayotgan gazlar hisobiga to'g'ri keladi.

Atmosferaning ifloslanishi ekologik tizimlarda jiddiy o'zgarishlarga olib keladi. Masalan, oltingugurt va azot oksidlarining suv bilan reaksiyaga kirishishi natijasida "kislota yog'inlari" hosil bo'lib, tuproq unumdorligini pasaytiradi, o'simliklar nobud bo'ladi va suv havzalari zaharlanadi. Shuningdek, issiqxona effekti kuchayib, global iqlim isishiga sabab bo'ladi. Bu jarayonlar ekotizimning tabiiy muvozanatini buzib, hayvonot dunyosining yashash muhitiga ham xavf soladi. Atmosferaning ifloslanishi natijasida inson organizmiga kiradigan zaharli moddalar yurak-qon tomir, nafas yo'llari kasalliklari va saraton holatlarining ko'payishiga olib kelmoqda. O'zbekistonda atmosfera havosini muhofaza qilish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun, "Ekologik nazorat to'g'risida"gi Qonun hamda "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun asosida davlat ekologik siyosati yuritilmoqda. Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi tomonidan havo sifatini kuzatish, chiqindilarni nazorat qilish, sanoat korxonalarida tozalash uskunalarini joriy etish bo'yicha kompleks tadbirlar amalga oshirilmoqda.

So'nggi yillarda "Yashil energetika" dasturi doirasida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan — quyosh va shamol energiyasidan foydalanish ko'lamini kengaytirish choralari ko'rilmogda. Bu tashabbuslar havoga chiqayotgan zararli moddalarning kamayishiga xizmat qiladi. Shuningdek, ekologik toza transport vositalarini joriy etish, elektr va gibrid avtomobillar ishlab chiqarishni rag'batlantirish bo'yicha davlat dasturlari ishlab chiqilgan. Toshkent va boshqa yirik shaharlarda jamoat transportini modernizatsiya qilish orqali yoqilg'iga bo'lgan ehtiyoj kamaymogda, bu esa havo ifloslanishini sezilarli darajada pasaytiradi.

Atmosfera ifloslanishining oldini olishda aholining ekologik madaniyatini oshirish muhim o'rin tutadi. Har bir fuqaro havo sifatini saqlashda o'z hissasini qo'shishi zarur: chiqindilarni kamaytirish, energiyani tejash, avtomobildan kamroq foydalanish, daraxt ekish kabi oddiy amallar katta ijobiy natijalar beradi. Shu bilan birga, davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, ekologik texnologiyalarni ishlab chiqish va tatbiq etish barqaror rivojlanishning muhim omili hisoblanadi.

Iqlim o'zgarishiga moslashish va uni yumshatish bo'yicha O'zbekiston hukumati tomonidan qator strategik hujjatlar qabul qilingan. 2019-yilda "Iqlim o'zgarishiga moslashish milliy strategiyasi", 2021-yilda esa "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" tasdiqlangan. Ushbu dasturlar doirasida suvni tejash texnologiyalarini joriy etish, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish va ekologik monitoring tizimini kuchaytirish nazarda tutilgan. Bundan tashqari, "Yashil makon" loyihasi orqali daraxt ekish, cho'llanishga qarshi kurashish, shahar ekologiyasini yaxshilash choralari ham amalga oshirilmoqda. O'zbekiston iqlim o'zgarishiga qarshi xalqaro miqyosdagi tashabbuslarda faol ishtirok etmoqda. Mamlakat Parij bitimi ishtirokchisi sifatida issiqxona gazlarini kamaytirish majburiyatini olgan. Shuningdek, Orolbo'yi mintaqasida ekologik muhitni tiklash, yangi yashil hududlar yaratish va aholining ekologik madaniyatini oshirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasida O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar hududiga aylantirish" tashabbusi jahon hamjamiyatida keng e'tirof etildi. Iqlim o'zgarishiga moslashish jarayonida aholining ekologik ongi va mas'uliyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ekologik ta'limni rivojlantirish, yoshlarni tabiatni asrash ruhida tarbiyalash, ommaviy axborot vositalarida ekologik mavzularga keng o'rin berish orqali ijtimoiy ongni shakllantirish kerak. Faqat davlat siyosati bilan emas, balki jamiyatning har bir a'zosi ekologik mas'uliyatni his etgandagina barqaror natijalarga erishish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, atmosfera havosining ifloslanishi bugungi kunda global va milliy darajadagi jiddiy ekologik muammo bo'lib qolmoqda. O'zbekiston hukumati bu borada aniq chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda, biroq bu jarayon keng jamoatchilik, fuqarolik jamiyati va xalqaro tashkilotlarning faol ishtirokisiz samarali bo'lmaydi. Havo sifatini yaxshilash orqali inson salomatligini, tabiiy muhitni va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mumkin. Shunday ekan, atmosferani muhofaza qilish har bir insonning burchi va kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Atmosfera havosini muhofaza qilish to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020-yil.
2. Sh. M. Mirziyoyev. *Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi*. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2022.
3. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi hisobotlari, 2022–2024-yillar.
4. Karimov A. *Ekologik xavfsizlik va barqaror rivojlanish*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2019.
5. www.uznature.uz – O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya vazirligi rasmiy sayti.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

